

ГЕОРГИ ДЮЛГЕРОВ

КИНО ЗА ЦЕНИТЕЛИ

„Не се срамувам от нито един от моите филми, защото в никой от тях не съм лъгал“, казва в интервю-равносметка легендарният режисьор. В края на септември професорът беше юбиляр, закръгли 80 години, а по кината се завъртя най-новата му лента „Записки по едно предателство“

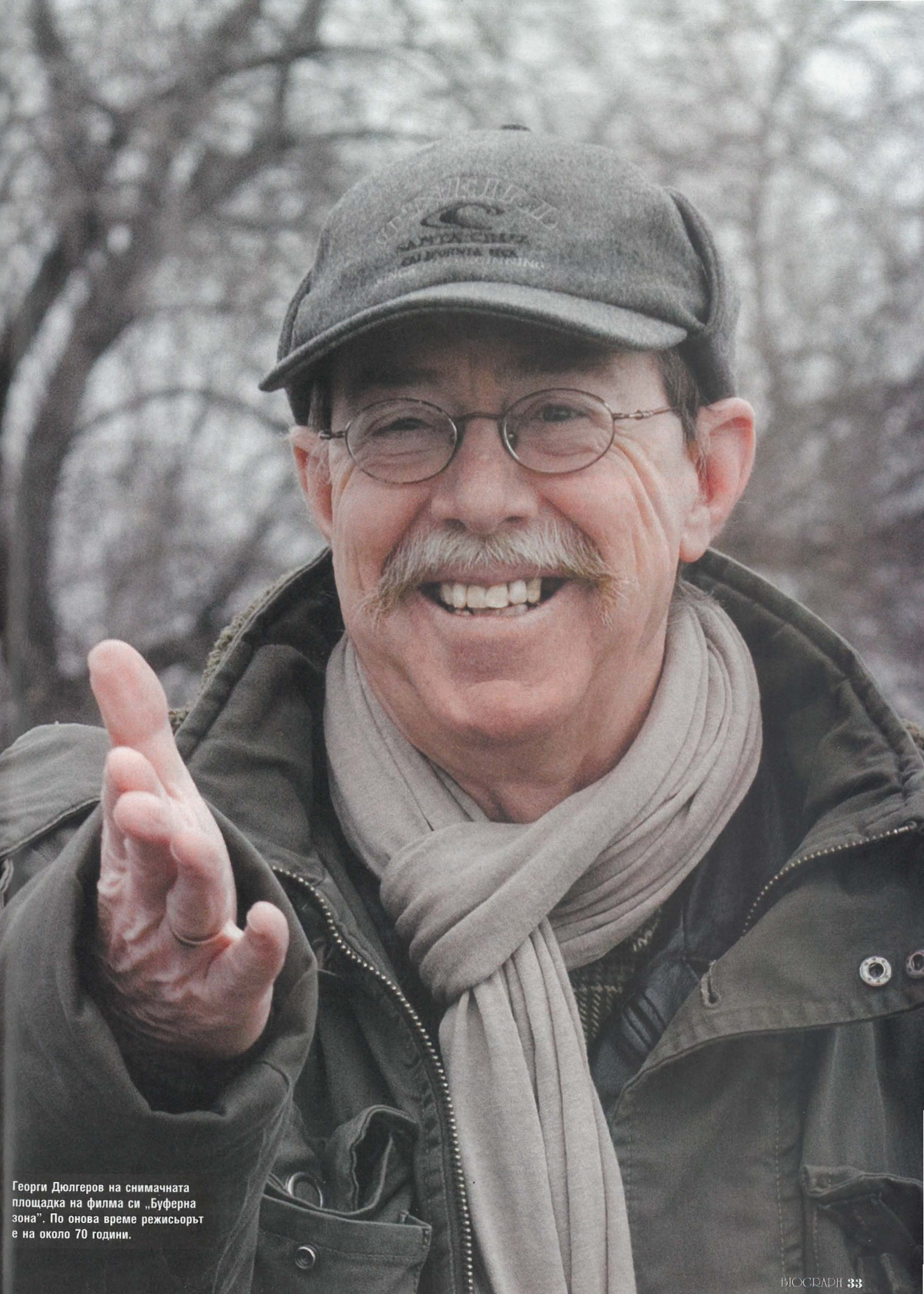
ЦВЕТАНА ПЕШУНОВА

Георги Дюлгеров не пожела да празнува юбилея си тази есен, въпреки че близките и приятелите му много настояваха. Легендарният кинорежисьор беше категоричен, че не желае грандиозни празненства в своя чест.

„На 30 септември станах на 80, но си спестих излишната тържественост, колкото и да ме агитираха за това. Никога не съм бил привърженик на големите чествания. Но да, годината е много специална за мен. През 2023-та Съюзът на българските филмови дейци ме отличи за заслугите ми към развитието на киното с наградата „Васил Гендов“, а по екраните тръгна и новият ми филм „Записки по едно предателство“, сподели пред наш репортер авторът на класиките „Авантаж“ и „Мера според мера“.

Макар професорът от НАТФИЗ и НБУ да не е привърженик на юбилейните шумотевици, в Biograph нямаше как да не отбележим кръглата му годишнина. Тук публикуваме негово забележително изповедно интервю, а правим и преглед на най-важните моменти в живота и кариерата му. >>

Георги Дюлгеров на снимачната площадка на филма си „Буферна зона“. По онова време режисьорът е на около 70 години.

(1) Радослав Спасов, Георги Тодоров-Жози и Дюлгеров търсят места за снимки.

(2) Началото на 80-те, Дюлгеров снима филма „Мера според мера“, главната роля в който се изпълнява от Руси Чанев.

(3) Режисьорът виси във въздуха. Кадърът е от времето на „АкаТаМуС“.

2

3

Г-н Дюлгеров, кога един филм е успешен?

Успехът не можеш нито да го претеглиш, нито да го измериш. Единственият по-реален критерий за траен успех е времето. Ако след години филмът все още „се гледа“, тогава може да се говори за стойност. Докато филмът е „горещ“, докато ври в котела на днешните страсти, трудно е да го „опиташ на вкус“ – може да си опариш болезнено езика.

Филма „Лагерът“ сте го подготвяли заедно с Георги Данаилов, „Мера според мера“ и „Авантаж“ – с Руси Чанев... Разкажете някоя забавна история от подготовката на филмите Ви... Често

ли влизате в противоречия със съавторите и хората, с които работите?

Противоречията при писане са чести, но най-често от тях се раждат добрите хрумки. И не само с Георги Данаилов и Руси Чанев съм сътрудничил. С Николай Хайтов („Изпит“), с Васил Акъов („И дойде денят“), със Станислав Стратиев („Гардеробът“), с Владимир Ганев („Трампа“), с Ивайло Христов („АкаТаМуС“), със Светослав Овчаров („Черната лястовица“), с Марин Дамянов („Лейди Зи“)... Ако тръгна да разказвам забавни истории за всеки един от тях, много ще забавим интервюто.

Имате ли си фаворит сред писателите?

Хайтов, Васил Акъов, Стратиев, Ивайло Петров, Свобода Бъчварова, Радичков. По техни произведения съм снимал филми. Няма да ни стигне мястото да изброявам любими писатели. На всичко отгоре през годините привързаностите се менят. Но от българските автори мога да назова още Захарий Стоянов, Симеон Радев, Иван Хаджийски, Йордан Йовков.

Грешно ли е впечатлението, че имате афинитет към работата с деца и възрастни от сиропиталища и затвори?

Разрешете да префасонирам въпроса така: „Защо понякога работя с непрофесионални артисти?“. Отговорът е – драматургията го изисква. Например в „Лейди Зи“ пробвах много и добри

Свобода Бъчварова ми е като **МАЙКА В КИНОТО**, тя ме напътстваше на млади години. От нея знам това: „**БЪЛГАРИНЪТ** изгържа на много – на **ГЛАД**, на **РОБСТВО**, на **МЪКА**. Не изгържа само на едно – на **СЛАВА!**“

ТВОРЧЕСКИ ПОДХОД

Благият диктатор

„КАДИФЕНИЯТ ДИКТАТОР“ – така мнозина в киноголдията наричат Георги Дюлгерев. Прякорът с подплата от уважение и страхопочитание върви с големия режисьор от десетилетия и времето не го заличава.

„Колкото е благ като човек, коренно различен е на снимки. На терена се превръща в машина, в едно снимащо животно, безкомпромисно. Става в 5 часа, прави лицеви опори. В шест, когато всички останали тепърва се пробуждат с кафе, той идва, хваща те под ръка и започва да ти обяснява какво иска. Не обядва. Държи и актьорите да са леко гладни, за да се хвърлят с хъс в работата. В същото време е от режисьорите, които изключително много обичат артистите“, разказва Иван Бърнев. Той е главно действащо лице в два филма на маестро – отрупаният с награди „Лейди Зи“ и „Козелът“, а името му е във финалните надписи и на „Буферна зона“.

Самият Дюлгерев признава, че не оставя други да командват парада в неговите продукции. „Кой режисьор не е диктатор? Номерът е да запалиш едни хора и да ги поведеш след себе си, а аз предпочитам да го правя с добро. Някой трябва да взема решенията – в момента, в който ти ги поемаш, влизаш в противоречие с други и проявяваш диктат. Във филма няма време за консенсус и обсъждане, защото слънцето залязва, идва дъжд, а ти трябва да си заснел кадрите си днес“, коментира знаменитият кинотворец.

Георги Дюлгерев снима „За Нешка Робева и нейните момичета“.

Част от РЕЖИСЬОРСКИЯ ДАР е умението да УСТИСКАШ, да не правиш филм „ПО ПОРЪЧКА“, независимо кой е поръчителят

активен състезател, аз съм бил в Москва. Навръх новата 1986 година, на 30 или дори 31 декември, тя поставяше нови съчетания, а ние снимахме. Към 8 вечерта ми дожаля за екипа и ги пуснах да празнуват. В студената и неуютна зала останахме трима-четирима. Нешка се мъчеше да покаже един елемент на гимнастиката. Ако се не лъжа, казва се „шайе“. Същината му е – скок напред и завъртане около себе си, пак скок, завъртане, скок, завъртане.

Момичето се беше вкиснало и елементът не й се получаваше. Както винаги в такива случаи, следваше традиционното:

– Другарко, това е невъзможно да се изпълни!

– Невъзможно ли е? – викна Нешка.

– Ми, много е трудно, няма как да стане...

Нешка хвърли двата ката дрехи, в които се бе барикадирала от студа – кожухчето, плетената жилетка. Отиде в другия край на залата, пред кили- >>

артистки за главната роля. Не можеха да бъдат пределно истински. А трябваше, защото иначе филмът щеше да е сладникав, имаше опасност да се превърне в „сапунка“.

Имате ли си любими актьори? А хора, с които работите трудно? Всички актьори, с които съм работил, са ми любими. Това е искрено обяснение в любов! Трудно работя с лицемери, но те, слава богу, са били много малко през тези много години, откакто снимам.

Кой от Вашите филми Ви е най-мил?

Най-лесно е да отговоря и тук както по-горе, но няма да го сторя. Най-мил ми е „И дойде денят“. Това е първият ни пълнометражен и цветен филм, с най-разюздана форма. А най ми е мъчно за „АкаТаМуС“, защото е правен с голяма любов и огромна амбиция. В него вложих много от себе си, но, уви, филмът не получи признание.

Имало е и скандали в киноголдията през годините. Прави ли са обаче онези, които определят атмосферата като отровна?

Мисля, че този въпрос се преекспонира. Имам си любима приказка за случая:

Една рибка казала на друга:

– Дръпни се! Направи ми място!

– Къде да се дръпна? – попитала втората. – Не виждаш ли, че на един и същ тиган ни пържат?

Кои са приятелите Ви от гилдията?

Приятели имам. Достатъчно и качествени. Сигурно има и такива, които не ме обичат. Човешко е.

Много важни за Вас са Нешка Робева и Свобода Бъчварова (починала през 2012-а б.р). Ще ни споделите ли някоя впечатляваща случка с тях?

И двете са Жени – с главна буква. Свобода ми е като майка в киното, тя ме напътстваше на млади години. От нея знам това: „Българинът издържа на много – на глад, на робство, на мъка. Не издържа само на едно – на слава!“. Нешка е изключителен талант. Опитах се да разкажа за нея в двата си документални филми – „За Нешка Робева и нейните момичета“ и „За момичетата и тяхната Нешка Робева“. Случка? Добре. Ето: Никога не бях я виждал как танцува. Докато тя е била

ма. Внимание – никаква разгривка! Там постоя, съсредоточи се – дребна, стройна, в блуза и дънки. След това изфуча и се вдигна във въздуха, полетя, завихри се. Полет, вихър, полет, вихър. Стъпи на земята, успокои дишането, каза:

– Не може ли?

И си навлече жилетката.

– Айде сега, да те видя!

„Боже, къде ми е камерата?!“

Близък сте с големия полски режисьор Кшищоф Зануси. Как започна приятелството Ви?

То стартира задочно. През 70-те години показвах у нас негови филми. Аз много ги харесвах и даже пътувах с тях по различни дискуссионни кино клубове. Последните бяха или към университета, или към студийните кина. (Напомням за тези, които не знаят – в София и страната имаше десетина специализирани киносалона, в които показвах филми с по-сложен киноезик. Тези кина имаха постоянна и любопитна публика.) В Белград, по време на един фестивал през 1974 г. имаше прием в американското посолство. На този прием се срещнахме със Зануси и се заговорихме. По-късно той видя някои мои филми. Така стана.

През 1981 г. сте имали спор с тогавашния шеф на кинематографията, които Ви предупредил, че трябва да правите „нужните“ филми...

Да, така беше, но не е нужно да се правя на герой със задна дата. Част от режисьорския дар е умениято да устискаш, да не правиш филм „по поръчка“, независимо кой е поръчителят.

Имали ли сте срещи с Тодор Живков?

Виждал съм Тодор Живков на колективните срещи, които се провеждаха с художествено-творческата интелигенция (ние бяхме в този разряд). Той имаше дарбата да усеща кои са насреща му и да намира адекватен език за различните аудитории. Поне на мен така ми се е струвало. Разбира се, може и да греша – все пак съм го виждал само четири-пет пъти. Добре помня последните две срещи. Предпоследната се състоя в Евксиноград, по време на фестивала „Златна роза“. Май беше 1982-ра. Людмила вече си беше отишла от този свят. Чувах се, че в Политбюро взимат връх „старите“. Ако се не лъжа, вече

ЖЪЛТА ФЛАНЕЛКА

Заклет велосипедист

РЕЖИСЬОРЪТ на „Авантаж“ и „Мера според мера“ цял живот е запален велосипедист. На любимото си колело той дори претърпя ПТП през 2019-а. Тогава, докато въртеше педалите край метростанция „Жолио Кюри“, го блъсна автомобил, контузи го сериозно и се наложи хоспитализация.

И зиме, и лете Дюлгеров е засичан с велосипеда си по столичните улици. „Като не се движим, клапите залиняват и... седешком към инфаркта. А е по-добре бегом от инфаркта. Не можете да си представите колко е хубаво на колелото. Хората те виждат и не си анонимен. А в момента, в който седнеш в колата, ставаш анонимен. Не те виждат и ти – къде на майтап, къде на сериозно, крещиш: „Ей, къде караш бе, простак, идиот...“ От велосипеда не можеш да извикаш така. Гледат те хората и току си кажат: „Виж го, известен човек, а как се държи... Не го е срам!“, обяснявал е легендарният кинаджия.

ТЪЖЕН ПОМЕН

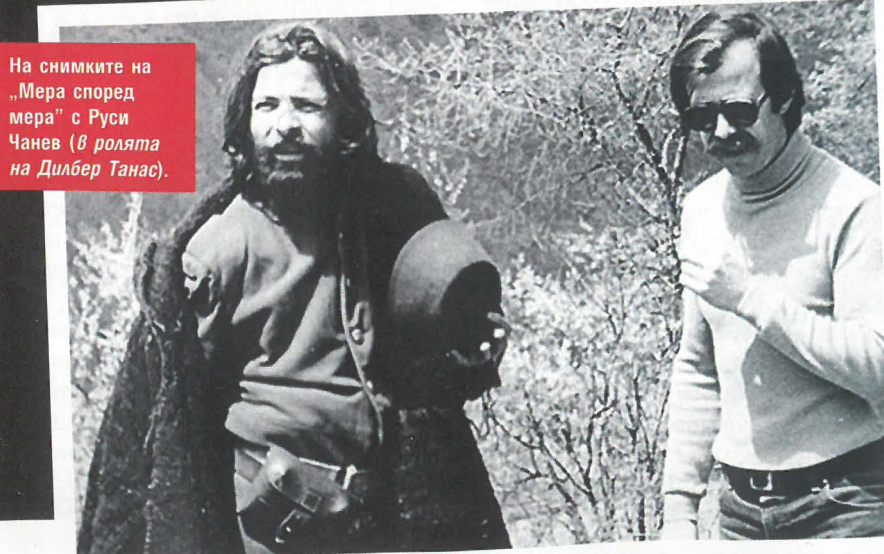
Григор Вачков умира, докато се снима в „Мера според мера“

ЕМБЛЕМАТИЧЕН ЗА ДЮЛГЕРОВ е филмът „Мера според мера“. Режисьорът и Руси Чанев пишат сценария на сериала по романа на Свобода Бъчварова „Литургия за Илинден“. Дотогава темата за борбите на българите в Македония и драмата на Илинденско-Преображенското въстание е табу.

Подготовката трае месеци наред. Дюлгеров и Чанев прекарват дълги седмици в Централния партийен архив. Преписват материалите на ръка, защото нямат право нито да снимат, нито да записват на магнетофон. В края на всеки ден предават тетрадката си на надзорничка, която отмята с червени чавки страниците като знак, че е наясно с изнесеното от документите съдържание. След премиерата всички са в ступор – оказва се, че лентата се различава от написаното в учебниците по история.

Докато се снима в „Мера според мера“, умира знаменитият наш актьор Григор Вачков. Там той е Постол войвода. Заради смъртта му епизодът остава недовършен. Георги Дюлгеров прави жест и запазва кадрите такива, каквито са. Въобще не отваря дума за преиграване на героя от друг актьор. „Татко страхотно харесваше Дюлгеров. Беше убеден, че ролята в „Мерата“ отваря нов период в екранната му кариера“, спомня си Мартина Вачкова.

Излизането на филма на екран не е безпроблемно. Тодор Живков иска да го спре, но преподавателката по западноевропейска литература Надежда Андреева му казва: „Защо, другарю, хубав е, интелектуалците го харесват...“ В крайна сметка генералният секретар на ЦК на БКП си дава сметка, че не бива да се конфронтира с общественото мнение, и не налага цензура.

На снимките на „Мера според мера“ с Руси Чанев (в ролята на Дилбер Танас).

На снимачната площадка на последния си засега филм – „Записки по едно предателство“.

бяха „се освободили“ от Александър Лилов. Предишните пъти чакахме в едно фойе. Идваше Тодор Живков, ръкуваше се с по-първите редици. Имаше добра памет. Помнеше имената на тези, с които се здрависваше. Този път ни вкараха в един салон. Дълго чакахме. Най-сетне той дойде и каза, че не бивало да търсим темите си в задните дворове, в кофите за боклук. Спогледахме се и си казахме: „Лошо иде!“.

Последната среща бе в резиденция „Бояна“ през пролетта на 1989 г. Бяха се провели конгреси на съюзите, беше се състоял и нашият, на филмовите дейци – размирният конгрес! Светла Иванова, лека й пръст, бе извикала от трибуната: „Не може в устава на един творчески съюз да пише, че го ръководи партията!“. Цитатът не е буквален, но такъв беше смисълът!

Напомням – до 10 ноември оставах седем месеца. Никой не предполагаше падането на стената.

Аз бях алтернативен кандидат-председател, представител на размирните. Не ме избраха, но бях включен в бюрото. Скоро привикаха бюрата на съюзите и други активисти от всички браншове на изкуството в „Бояна“. Седим ние в залата, аз се случих на балкона. Зад масата на президиума са членове на Политбюро и секретари по идеологията. Чака се да излезе Живков. Сещате ли се какви овации бяха по конгреси и конференции, когато той се появеше? Скандирания, нестихващи ръкопляскания! Показа се той най-горе на сцената. Долу в залата двама-трима изръкопляснаха. И спряха.

И настана ТИШИНА!

А пред Живков – дървени стъпала,

които се спускат до масата на президиума. Тръгна той да слиза по стъпалата. Те скърцат пискливо. Живков не вижда добре. На очите му – очила с дебели лупи. Крачките му са неуверени. С ходилото търси къде свършва стъпалото. Намира края и тежко пропада надолу. Дървото пъшка, скрибуца, стене... Трябваше му цяла минута, за да се смъкне до масата. Всред скърцане. Тогава за пръв път ме споходи предчувствието за края на неговото управление.

На 5 февруари 1985 г. сте се извинили на Йълдъз Ибрахимова за Възродителния процес. Защо го направихте, нямали сте вина...

Йълдъз ми е приятел. В ония години живеехме в стара, добре звукоизолирана кооперация в центъра >>

МИГОВЕ ОТ БИОГРАФИЯТА

Режисьор на генералска длъжност

Когато роденият в Бургас Георги бил ученик, майка му тикнала в ръцете му малък пакет и заръчала да го хвърли в двора на школото. Малчуганът отгатнал, че става дума за пълната му връв. Хванало го срам от връстниците и затова вместо край даскалото, метнал пакетчето в църква.

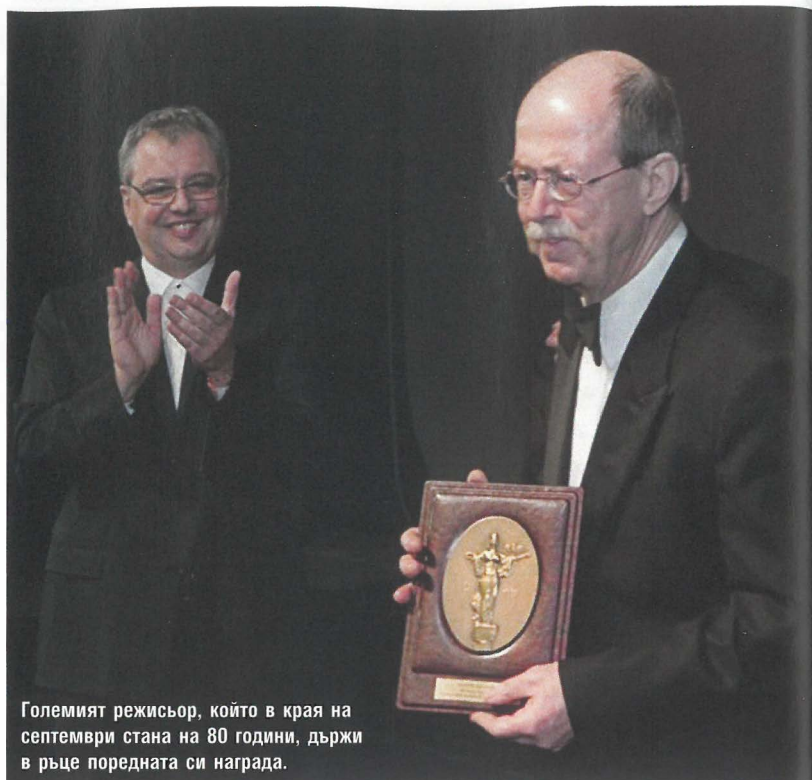
80 -годишният кинаджия е женен за известната пианистка и музикална педагожка Марина Капациска. Съпругата си той срещнал, докато следвал кинорежисура в Москва.

Дъщеря им Елица е участвала във филми на баща си, включително и в най-новия – „Записки по едно предателство“.

Освен със снимане на филми и преподаване на студенти, Дюлгеров се е занимавал и с административна дейност. В периода 1992–1998 г. той бил началник на Армейската киностудия. Там карали казармата си някои от най-талантливите витизчии. Заемащият генералска длъжност режисьор позволявал на редниците да ходят цивилни и ги пускал да си спят вкъщи.

С Игор Марковски. Бившият водещ на „Час по всичко“ и „Всяка неделя“ държи в ръце книгата на Дюлгеров „Биография на моите филми“.

Големият режисьор, който в края на септември стана на 80 години, държи в ръце поредната си награда.

» на София. Тя и Боян Воденичаров правеха у дома джемсешъни до зори. Срегнахме се с нея на един концерт в зала „България“. Току-що я бяха прекръстили. Беше безпомощно усмихната. „Как – попита ме тя – ще ида на гроба на тате и ще му кажа: „Тате Ибрахим Енверов, аз съм дъщеря ти Сузана Ерова?“. Много ме досрамя.

Кога за първи път отидохте на кино? Кой филм гледахте?

Първия филм, който съм гледал, си спомням много ясно. Бил съм дете на около пет-шест години. Имаше в Бургас едно лятно кино „Вапцаров“, близо до входа на Морската градина. Родителите ми седнаха в близкия ресторант, но на мен ми беше скучно на масата на „големите“ и аз тайничко се покатерих на едни стълби, откъдето гледах кино за първи път в живота си, макар и дървената решетка над зида да прикриваше част от екрана. Филмът бе полски. Разказваше се за стачка във фабрика. До днес пред очите ми е кадър, в който млада жена, държана дни наред жадна, се върна у дома и дълго-дълго пи вода направо от струята на крана.

Името Георги Дюлгеров отваря ли всички врати?

Ако имате предвид вратите на властимащите, аз избягвам да ги посещавам. Даже страна от приятели, когато станат началници. Ако говорим за влизане с нов проект, не ми се е случвало

ЗАСЛУЖЕНО ПРИЗНАНИЕ

„Сребърна мечка“ за „Авантаж“

С ФИЛМА СИ „АВАНТАЖ“ Георги Дюлгеров заслужил една от най-престижните кинонагради – „Сребърна мечка“, в Берлин през 1978-а. Властите у нас обаче не били очаровани и когато след ценния приз режисьорът получил покана за фестивал в Сан Франциско, му отказали изходна виза. В МВР преценили, че не бива янките да гледат на екран каква е ситуацията в българските затвори.

ПО „АВАНТАЖ“ ДЮЛГЕРОВ започнал работа още в средата на 70-те. Тогава Руси Чанев отишъл при него с книгата „Един прокурор разказва“, в която били описани животът и прекеждията на бандита Лазар Касабов-Петела. Предложил на режисьора да направят филм по документалния разказ, но имал едно условие: лично той, Руси, да изиграе главната роля.

АВАМАТА СЕДНАЛИ да пишат заедно сценария и го изпипвали в продължение на месеци. Карали се за почти всяка дума, стигнало се дори дотам, че заради разногласията си спрели да си говорят и си разменяли версии на текста по пощата. Едва през пролетта на 1976-а оформили окончателния вариант.

С ЧАНЕВ ДЮЛГЕРОВ имал прекеждия и на снимачната площадка на „Авантаж“. Артистът редовно вкарвал алкохол на пандизчиите в Ловешкия затвор, където се снимал филмът, а под влияние на увеселителните напитки тюрмаджиите веднъж дори се сбили до кръв. Режисьорът направил забележка, но Руси се нервирал и се соннал: „Аз съм Петела и никой не може да ми забрани да внеса бутилка пиячка, да почерпя апатите и аверите!“.

да мина заради името си. По-скоро е ставало обратното – имам три-четири спрени проекта през последните десетилетия. В тези случаи ми се казваше: „Режисьорът е това, което е направил в последния си филм!“.

Правейки си равносметка, има ли нещо, за което съжалявате?
Не се срамувам от нито един от мои-

те филми, защото в нито един не съм лъгал.

В творческия Ви път имало ли е моменти, в които Ви е идвало да се откажете?

Може да прозвучи патетично, но моят живот е в киното. Спра ли да правя кино, животът ми няма да е същият... Макар че сигурно и това ще се случи! **B**